

Regeringskansliet
Finansdepartementet

Yttrande över Staten och kommunsektorn - samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Er beteckning: Fi2024/01460

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker ett regionalt råd i det format som utredningen föreslår. Länsstyrelsen anser att syftet bättre uppnås genom att statliga myndigheter får i uppdrag att samverka med länsstyrelsen och att länen, utifrån regionala förhållanden, väljer samverkansform. Länsstyrelsen instämmer i utredningens konstaterande att länsstyrelsens roll i samverkan behöver stärkas. Länsstyrelsen ställer sig positiv till en regionalisering av Socialstyrelsen.

Samverkan inom olika verksamhetsområden

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att samverkan inom det regionala utvecklingsområdet i huvudsak är lämplig men kan utvecklas och förtydligas. Länsstyrelserna, och andra statliga myndigheter, bör kunna ges tydligare uppdrag som syftar till att förverkliga regeringens politik på regional nivå. SOU 2024:29, *Goda möjligheter till ökat välbefinnande*, bedömer att flytten av det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelserna till regionerna bör utvärderas. Utvärderingen bör bedöma effekter och behovet av eventuella förändringar men även hur reformen har påverkat länsstyrelsernas möjlighet att göra breda avdömningar i tillståndsfrågor och frågor som påverkar samhällsutvecklingen. Detta utreds nu i "Den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken" som ska läggas fram den 1 juni 2026.

Vi vill i detta sammanhang återknyta till länsstyrelsernas gemensamma utredning *Framtidens länsstyrelse* där vi gör bedömningen att om samverkan mellan länsstyrelserna, kommunerna och regionerna verkningfullt ska kunna bidra till en

hållbar regional utveckling behöver parterna kunna samverka och samtliga bidra med resurser. Länsstyrelserna behöver legitimitet, mandat och ekonomiska resurser för att kunna uppfylla statens mål på den regionala nivån och för att kunna vara en samarbetspart till regionerna och andra i det strategiska tillväxtarbetet och regionala utvecklingsarbetet. Detta är en förutsättning för att länsstyrelserna ska kunna göra sammanvägningar utifrån alla tre hållbarhetsperspektiv, socialt, ekologiskt och ekonomiskt.

Länsstyrelsen delar även utredningens bedömning om att mer specifika krav på samverkan i myndighetsinstruktioner och olika regeringsuppdrag till myndigheterna. Vidare instämmer länsstyrelsen i att uttalade krav på vad som förväntas av olika aktörer skulle kunna bidra till att förenkla samverkan. Länsstyrelsen anser att länsstyrelsernas kompetens på området bör tas till tillvara i högre utsträckning genom att statliga myndigheter ges i uppdrag att samverka med länsstyrelserna.

Ett exempel som länsstyrelsen vill lyfta fram är Myndighetsnätverket¹ som finns i Västernorrland vilket är ett samverkansforum mellan ett stort antal av de statliga myndigheterna som finns i länet. Myndighetsnätverkets samverkan har inte det fokusområde som utredningen syftar till utan syftar till kompetensutveckling och kompetensförsörjning. Myndighetsnätverkets format går dock att utgå ifrån, som inspiration, att ta fram ett brett samverkansforum där länets statliga myndigheter, kommunerna och regionen ingår. Länsstyrelsen ser att det finns en styrka i att kunna samla länets myndigheter tillsammans med kommuner och regionen för att samverka om frågor som berör länet. Ett sådant samverkansforum skulle på ett mycket tydligare sätt kunna bidra till samtliga delar av den regionala utvecklingen.

Formatet bör rimligtvis utgöras av att statliga myndigheter får uppdrag att samverka med länsstyrelsen. Länsstyrelsen bör i sin tur få i uppdrag att vara sammanhållande i samverkan mellan statliga myndigheter, kommunerna och regionen.

Länsstyrelsernas förutsättningar är olika. Det finns redan idag ett antal upprättade forum för samverkan i Västernorrlands län. Bland annat finns ett regionalt samverkansråd med representanter från kommun, region, statliga myndigheter, organisationer och näringslivet. Det finns även ett regionalt råd för krisberedskap,

¹ [Startsida - Myndighetsnätverket i Västernorrland](#)

skydd mot olyckor och totalförsvaret.² Det är därför viktigt att länen ges möjlighet att skapa samverkanslösningar som är ändamålsenliga utifrån respektive regionala förhållandena. Länsstyrelsen avstyrker därför det föreslagna regionala rådet i det format som utredningen föreslår.

Länsstyrelsernas roll i samverkan

lakttagelser om förutsättningar för ändamålsenlig samverkan

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det regionala perspektivet och intresset, i vissa fall kräver ett kompletterande statligt perspektiv. Vi vill dock mena att båda perspektiven är viktiga och behövs för regional utveckling.

Vidare anser länsstyrelsen att det är bra att utredningen framhåller betydelsen av att det finns bestående samverkansstrukturer som kan användas för samverkan.

Länsstyrelserna och arbetet med Agenda 2030

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att länsstyrelsen skulle kunna ta en mer aktiv roll i att stötta kommunsektorn när det gäller arbetet med Agenda 2030 och att det kräver ett tydligare mandat och finansiering. Agenda 2030 är bra plattform för arbete med tvärsektoriella frågor och att arbeta med såväl målkonflikter som målsynergier regionalt och lokalt.

Länsstyrelsernas roll i samverkan behöver stärkas

Länsstyrelsen stödjer uppfattningen att regeringen bör överväga ett förtydligande i länsstyrelseinstruktionen om att länsstyrelsen ska företräda regeringen i länet och bidra till länets utveckling.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om samverkan mellan kommunsektorn och länsstyrelsen och att länsstyrelsens roll som länk mellan regeringen och kommunerna behöver förtydligas och förstärkas.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att statliga myndigheter behöver tydligare uppdrag gentemot länsstyrelsen. Detta regleras för länsstyrelsens del i Förordning (2017:868) med

² 1 a § förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap

länsstyrelseinstruktion. Utifrån det perspektivet behövs en ömsesidig involvering och samverkan i arbetet som berör kommuner och regioner.

Genom att ge tydligare uppdrag till statliga myndigheter att samverka med länsstyrelsen stärks relationerna mellan kommunerna, regionen och staten. Detta ger fördelar för både kommun, region och stat. Länsstyrelsen ser en stärkt regional samverkan som ett viktigt forum för att främja samarbete, snarare än att enbart förstärka länsstyrelsens egen roll.

Som framförts av ett antal remissinstanser samt av särskilt yttrande i utredningen så har regionerna numer det regionala utvecklingsansvaret. Begreppet regional utveckling i detta sammanhang får dock ses som ett betydligt bredare begrepp och omfattar ett stort antal uppdrag hos både kommun, region och statliga myndigheter. Genom att stärka möjligheterna till samverkan mellan staten, kommunerna och regionen så stärks länsstyrelsens möjligheter att utföra sitt uppdrag på ett mer ändamålsenligt sätt.³ Följdefekten av detta är att samtliga aktörer på ett än mer ändamålsenligt sätt gemensamt kan utveckla länet och utföra sina uppdrag.

Även utifrån ett totalförsvarsperspektiv är en förstärkt samverkan positiv. En förstärkt regional samverkan bidrar till ett än mer samordnat och välfungerade civilt försvar och stärker även förmågan att stötta det militära försvaret. Som regionalt områdesansvarig bedömer länsstyrelsen att detta ger större möjligheter att på ett effektivare och tydligare sätt utföra vårt uppdrag.

Samverkan i kris och krisberedskap

Länsstyrelsen instämmer i stort med utredningens bedömningar vad avser samverkan i kris och krisberedskap. Länsstyrelsen konstaterar samtidigt att betänkandet i huvudsak fokuserar på fredstida kriser medan fokus i utvecklingen på beredskapsområdet ligger på civilt försvar. I uppdraget saknas inriktning om inför och under höjd beredskap.

En fredstida kris får per definition beskrivas som tillhörande det tidsspektrum som omfattar ”inför höjd beredskap”. Utredningens

³ 2 § förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

tolkning av uppdraget lyfter inte alls det perspektivet saknar därför förslag med udd inom området samverkan i kris och krig.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det inte är realistiskt att ha etablerade samverkansstrukturer för varje tänkbar krissituation utan att samverkan bör utgå från de generella strukturer som länsstyrelsen bygger upp utifrån det geografiska områdesansvaret. Det kan dock kompletteras med strukturer för vissa specifika händelser, såsom exempelvis skett inom ramen för planering för kärnteknisk olycka (*Förordning om skydd mot olyckor* 2003:789). Det är också i linje med hur regeringen anfört att ledning i det civila försvaret bör gå till i den nya totalförsvarspropositionen, ytterst genom det geografiska områdesansvaret.

I samma kapitel som ovanstående står att ”*Utredningen konstaterar vidare att det kan finnas situationer då samverkan inte är någon lösning.*” Här blir resonemanget lite hängande då inget förslag till lösning eller liknande ges.

Länsstyrelsen konstaterar också att vid höjd beredskap träder det geografiska områdesansvaret på civilområdesnivå i funktion, och ska då enligt regeringen utgöra en ledningsnivå mellan länsstyrelsenivån och regeringen, samt särskilt utgöra en nod för samverkan med övriga statliga myndigheter och Försvarmakten. Det geografiska områdesansvaret på länsnivå kommer i ett sådant läge fortsatt ha ansvaret för statens samverkan med kommuner och regioner. Det är inte osannolikt att en situation som föranleder höjd beredskap inleds som fredstida krishantering.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att reglering av kommuners och regioners beredskapsarbete bör ske genom författning snarare än genom överenskommelser. Ur länsstyrelsens perspektiv, såsom ansvarig att följa upp arbetet från statens sida, är det dock viktigt att sådana författningar tas fram i dialog med företrädare för kommuner och regioner.

Vad avser fördelning av medel genom generella statsbidrag ser länsstyrelsen fördelar i minskad administration och ökad möjlighet för varje kommun att anpassa verksamheten efter egna behov. Effekten av en sådan förändring bör dock analyseras vidare innan den genomförs.

Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Länsstyrelsen ställer sig positiva till förslaget om en indelning av Socialstyrelsen.

Länsstyrelsen bedömer att en regionalisering av Socialstyrelsen bidrar till ett närmare samarbete mellan Socialstyrelsen, länsstyrelsen, kommunerna och regionen. Det är dock viktigt att Socialstyrelsen samverkar med samtliga länsstyrelser inom regionen, i linje med vårt förslag ovan. Erfarenheter av regionalisering av andra statliga myndigheter har visat på att samverkan främst sker med den länsstyrelse som är lokaliserad på samma ort som den aktuella myndigheten valt att ha sitt regionkontor.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsjurist Jonathan Wallmon som föredragande. I handläggningen har även enhetscheferna Karin Frejarö, Tobias Lindenkäll och Stina Esselström deltagit.